



## FRANSUZ ETIKET QOIDALARI

**Islom Teshayevich Dehqonov**

*FarDU, chet tillari fakulteti katta o'qituvchisi*

**Annotatsiya:** *Maqolada fransuz etiket birliklari va qoidalarining kelib chiqishi, unga amal qilish va turli ijtimoiy sohalarida, oila va nikoh munosabatlarida, dasturxon atrofida, mehmon kutib olish va mehmonni kuzatib qo'yish kabi vaziyatlarda ilgari amal qilish qoidalari aniq misollar asosida yoritib beriladi.*

**Kalit so'zlar:** *Nutq etiketi, mentalitet, professional, odob-axloq qoidalari, aksessuar, radiostansiya, sharob milliy ichimlik, muloqot odobi, marosim.*

Mamlakatda odob-axloq qoidalari monarx Lui XIV davrida o'rnatila boshlandi, uning hukmronligi "Oltin asr" deb nomlanadi. U jamiyatda va sudda umumiy qabul qilingan xulq-atvor qoidalarini tan olishni talab qilgan. Va saroy sub'ektlari va mehmonlari yangi tartibga tezda ko'nikishlari uchun qoidalar bilan maxsus kartalarni tarqatishga qaror qilindi.

Hatto yangi lavozim paydo bo'ldi - belgilangan tartibning qat'iy bajarilishini nazorat qiluvchi marosim ustasi. Jamiyatdagi kishilarning xulq-atvor qoidalarini anglatuvchi "odob" atamasi kiritildi. Asta-sekin yangi tushuncha va atamalar paydo bo'la boshladi. Rus tilida fransuz tilidan olingan ko'plab etiket so'zlari mavjud. Masalan, galant (fransuzcha "galant" dan) nafis xushmuomalalik va xushmuomalalik ko'rsatadigan odamdir. Fransuz odob-axloqi mamlakat madaniyatining aksi, millat g'ururi, mahalliy mentalitetning o'ziga xos xususiyati. Uzoqdan kelgan sayyohlar uchun mahalliy aholi juda to'g'ri tuyulishi mumkin. Bu g'alati bo'lishi mumkin, ammo fransuzlar tug'ilishdan boshlab odob-axloq qoidalariga qat'iy rioya qilishadi.

### **Kiyim bilan kutib ol, aql bilan kuzatib qo'y.**

"Fransuzcha g'aroyib kiyinish" iborasini kim eshitmagan? U kutilmaganda paydo bo'ldi. Fransuzcha uslubda kiyinib, siz nafislikni, soddalikni, hashamat va go'zallikni tanlaysiz. Fransuzlar birinchi navbatda tashqi ko'rinishga e'tibor berishadi. Qaerda bo'lsangiz ham tashqi ko'rinish mukammal bo'lishi kerak: ijtimoiy tadbirda, romantik kechki ovqatda, teatrda.

Fransiyadagi etiket kiyim kodiga rioya qilishni talab qiladi. Odamlarning oldiga tartibsiz, dazmollanmagan kiyimda chiqish mumkin emas. Oyoq kiyimlarini tanlashda amaliy qoidalarga amal qilish tavsiya etiladi. U kiyimga mos kelishi va muayyan vaziyatga mos kelishi kerak. Soch turmagiga alohida e'tibor beriladi.

Tasvirni to'ldirish uchun turli aksessuarlar, sharflar, shlyapalar, soatlar yordam beradi. Bundan tashqari, bu odam kiyim tanlashga barcha mas'uliyat bilan yondashganining belgisidir. Kiyim uslubi muayyan vaziyatga mos kelishi kerak.



Fransuz ayollariga jamoat joylarida bo'yanish/sochlarini tuzatishga ruxsat berilmaydi. Bu yomon ta'mning belgisi hisoblanadi. Erkak kishining ko'ylagisiz omma oldiga chiqishini kechirib bo'lmaydi.

Fransuzlarni moda sohasidagi professionallar va benuqson ta'm egalari deb bilishlari bejiz emas. Ular kiyim orqali o'zlarining individualligini ta'kidlashda ajoyibdir.

### **Tilga munosabat.**

Monarxlar davrida bir qancha xorijiy tillarni bilish maqtovga sazovor deb hisoblanganiga qaramay, bugungi yoshlar ingliz tilini yaxshi bilishmaydi. Ularda vatanparvarlik tuyg'usi yuqori darajada rivojlangan, shuning uchun faqat o'z ona tillarida gapirish odat tusiga kiradi. Shuning uchun, agar fransuzlar orasida sodiq do'stlar topish istagi bo'lsa, ularning tilini o'rganish mantiqan to'g'ridir.

Fransuzlar o'z davlatining an'alarini hurmat qiladigan g'ururli xalqdir. Ajablanarlisi shundaki, bir paytlar davlat darajasida radiostansiyalar efirida xorijiy musiqiy asarlar soniga cheklov joriy etishga qaror qilingan. Hozirgi vaqtda qonun o'z kuchini yo'qotdi, ammo fransuzlarda hali ham chet el musiqalarini tinglashda ozgina nafrat hissi bor. Lekin ular fransuz estrada xonandalarining qo'shiqlarini umid bilan tinglaydilar.

### **Oila va nikohga munosabat.**

Fransiya xalqi oilaviy qadriyatlarga juda sezgir va oilaviy munosabatlarni saqlashga harakat qiladi. Bu hech bo'lmaganda yaqin odamlarning bir-biriga yaqin yashashni afzal ko'rishida namoyon bo'ladi. Bu bizga bir-birimizni ko'rish va tez-tez muloqot qilish imkonini beradi. Yakshanba oilaviy yig'ilishlar kuni hisoblanadi.

Fransiyadagi odob-axloq qoidalari shu kuni turli avlodlarning oila a'zolari yig'iladigan katta dasturxon qo'yishni buyuradi. Ushbu an'anaga rioya qilish oila a'zolari bilan oilaviy aloqalarni mustahkamlash va hayotingizdagi yangiliklar bilan bo'lishish uchun ajoyib imkoniyatdir.

Fransuzlar kechki ovqatni 19 soatdan oldinroq qilishni afzal ko'rishadi. Ovqatlanish paytida turli mavzularda suhbatlashish odat tusiga kiradi. Asosiysi, suhbat qiziqarli va jonli bo'lishi kerak. Chokanya kabi tostlar frantsuzlar tomonidan mamnuniyat bilan qabul qilinmaydi. Shuningdek, ziyofatda poyafzalni almashtirish yoki poyabzalni echib olish kerak emas.

Fransiya aholisi dam olish uchun uy hayvonlarini saqlashdan voz kechgan davlatlardan biridir. Fuqarolar hayvonlar uyda biror narsa uchun paydo bo'lishi va foydali bo'lishi kerak, deb hisoblashadi. Masalan, uyning obro'sini ta'kidlash uchun itlarni sotib olish odatiy holdir. Shuningdek, to'rt oyoqli do'stlar ajoyib qo'riqchilar hisoblanadi.

### **Dasturxon atrofidagi fransuz odatlari.**

Fransuz ovqatlari g'aroyib va ajoyibtovurdir. Ushbu noyob mamlakatning har bir burchagida siz oshpazlik san'atining haqiqiy durdonalarini topishingiz mumkin. Janubliklar "o'tkir", shuningdek, ko'p piyoz va sarimsoqli idishlarni afzal ko'rishadi.





Sohil bo'yi hududlari aholisi dengiz mahsulotlaridan mamnun. Shimolda yashovchi fransuzlar tashrif buyuruvchilarni karam va cho'chqa go'shti bilan davolashdan xursand bo'lishadi. Ular bu ovqatlanish odatlarini Germaniya aholisidan olishgan.

Fransiyada ko'katlar va sabzavotlarga katta ahamiyat beriladi. Qaysi mintaqada bo'lishingizdan qat'i nazar, ular asosiy taomga qo'shimcha hisoblanadi. Bundan tashqari, sho'rva pishirayotganda, fransuz ayollari ko'katlarni panga solib, keyin ularni olib tashlashni afzal ko'rishadi.

Fransuz oshxonasining odob-axloq qoidalari taomning to'g'ri xizmat qilishiga asoslanadi. Har bir narsa oqlangan va tuyadi ko'rinishi kerak. Ruslar qilishni yaxshi ko'rganidek, barcha taomlarni stolga qo'ymaslik kerak. Ishtahani oshiradigan birinchi ichimlik yoki taom beriladi. Tasodifiy suhbat va engil taomlar dasturxonga yig'ilganlarga bir-birini yaxshiroq bilishga yordam beradi. Mehmonlar o'zlarini erkin his qilganda, boshqa taomlar navbat bilan stolga qo'yiladi.

Birinchi an'anaviy ravishda suyuq idishlar bilan xizmat qiladi, keyin ular ikkinchisini sinab ko'rishni va pishloq bo'laklari bilan chiroyli bezatilgan plastinka qo'yishni taklif qilishadi. Ovqatlanish oxirida mehmonlarga shirinliklar beriladi. Fransuz pishloqlari butun dunyoda mashhur. Bu mamlakatning oshpazlik mutaxassislari turli xil pishloq menyusida hammadan oshib ketishdi. Bu yerda faqat ushbu mahsulotning 3 yuzdan ortiq navlari ishlab chiqariladi! Pishloqli gazaklar odatda sharob bilan birga beriladi.

Aytgancha, fransuzlar ajoyib vino ishlab chiqaruvchilar hisoblanadi. Fransiya sharob ishlab chiqarish bo'yicha dunyodagi etakchi o'rinlardan birini egallaydi, garchi bu erda spirtli ichimliklarni suiste'mol qilish odatiy hol emas.

Mahalliy mentalitetning o'ziga xos xususiyati - kattalar bilan birga bolalarni sharob tatib ko'rishga qabul qilish. Bunda paradoksal narsa yo'q: Fransiyada sharob milliy ichimlik hisoblanadi va nafaqat bayramlarda, balki ish kunlarida ham stolda mavjud.

Shu sababli, fransuzlar uchun hatto bolalar ham frantsuz oshxonasining odob-axloq qoidalariga rioya qilishlari va mahalliy oshxonaning odob-axloq qoidalarini o'zlashtirishni yoshligidan o'rganishlari juda muhimdir.

### **Fransiyada chekish mumkinmi?**

Dunyoning ko'plab mamlakatlari singari, Fransiyada ham tamakiga qarshi faol siyosat olib borilmoqda. Mahalliy hokimiyatlar xalq salomatligi haqida qayg'uradilar va chekish muammosini doimiy nazorat qiladilar. Shu munosabat bilan Fransiyada jamoat joylarida, jumladan, restoranlarda, kafelarda, mehmonxonalarda va qimor o'yinlarida chekish qonunchilik darajasida taqiqlangan.

Ushbu taqiq tufayli mijozlarni yo'qotishni istamaydigan restoranchilar va mehmonxonachilarni qo'shni hududlarni stollar bilan ochiq deraslar bilan jihozlashga majbur qildi. Shunday qilib, Fransiyada chekuvchilar uchun maxsus mo'ljallangan ko'cha kafesini hamma joyda uchratishingiz mumkin. Fransiyada bu verandalarda chekish mumkin.



### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. *Формановская, н.и.* Речевой этикет и культура общения [текст] / н.и. Формановская. — м.: высшая школа, 1989. — 159 с.
2. Dehqonov islomteshaevich.(2017 )чет тили дарсларида ўқувчилар оғзаки ва ёзма нутқларида учрайдиган хатолар ва уларни бартараф этиш йўллари fardu ilmiy xabarlari. 1(1), 81-83
3. I.t.dehqonov.tarjimashunoslikda ekzotizm tushunchasi va uning tafsifi haqida. (2020) namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi 12 (12), 250-253
- 4.dehqonov islom teshaevich.(2021) fransuz, o'zbek va rus tillarida soda nutqning qiyosiy taxlili: tarjimada leksik ekvivalent toppish muammosi. Fardu ilmiy xabarlari. 2 (2), 212-214
5. Dehqonov islom teshaevich.(2022) fransuz nutqiy etiketida pragmatika va intonatsiya. Gospodarka i innowacje. Volume: 24.975-978.
6. Dehqonov, i.t. (2022).nutqiy etiket birliklari (fransuz va o'zbek tillari misolida). Ijodkor o'qituvchi, 2(23), 222-226.
7. Dehqonov islom teshaevich. (2022). Uzbek and french speech etiquette units. Journalnx- a multidisciplinary peer reviewed journal 12 (12) 61-64
8. I.t.dehqonov. Les competences interculturelles, un avantage aupres des recruteurs en etrenger.(2022) международная научно-практическая конференция 3(3),137-139
9. Dehqonov islom teshaevich.(2021) l'interculturel en francais langue etrengere. Международная научно-практическая конференция. 3 (3) 135-137.
10. Dehqonov islom teshaevich.(2021) бадий таржимада миллий колорит (экотизм) ларнинг берилиши. Международная научно-практическая конференция.1 (1) 656-458.
11. Dehqonov islom teshaevich. (2021)fransuz tilidan tarjima qilingan asarlada ekzotizmlarning ifodalanishi. Международная научно-практическая конференция. 1 (1) 216-218.
12. Shalola jurayeva, gulsanam shavkatova, characteristics of romanticism in french literature, development and innovations in science 2022/12/7. Volume 1 issue 17 pages 4-7.
13. Juraeva shalolakhan khusanboevna, the theme of a hero in uzbek production, proceedings of international educators conference 2022/10. Volume 6 issue 8 pages 28-31.
14. Shalolajurayevakhusanboyevna. Romantic genre and romantic art in french literature, prospects for the development of science and education 2022/3/24.pages 69-72.
- 15.yusufjonova shakhlo mukhtorovna. (2023). Фраземаларнинг таржима усуллари ва уларни такомиллаштиришда миллий-маданий хусусиятларнинг





ифодаланиш жиҳатлари. *Science and Innovation in the education system*, 2(2), 168–172.

16. Юсуфжонова Шахло Мухторовна. (2023). Немис ва ўзбек тилларидаги турғун бирикмаларнинг таржима қилиниш тараққиёти. *Central Asian journal of education and innovation*, 2(2), 43–48.